Ylen lausunto KAA 7/2024 vp

Yleisradio kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleisradiotoiminnan perusteet on määritelty Euroopan unionin perussopimukseen vuonna 1997 liitetyssä Amsterdamin pöytäkirjassa: ”julkinen yleisradiotoiminta liittyy suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus”. Julkisen palvelun tarkoitus ei ole EU-oikeuden mukaan täydentää kaupallisten yhtiöiden tuottamaa palvelua vaan se tulee järjestää kansalaisten ja yhteiskunnan tarpeista käsin. Koska eurooppalaiset yhteiskunnat ovat erilaisia on yleisradiotoiminnan tehtävä jätetty määriteltäväksi kansallisesti kunkin yhteiskunnan tarpeista käsin.

Suomelle ja muille Pohjoismaille on ominaista laaja, kansalaisten yhdenvertaiseen palveluun perustuva julkisen palvelun tehtävä ja sen mahdollistama rahoituksen taso. Suomessa eduskunta on katsonut Ylen tehtäväksi esimerkiksi tukea demokratiaa, kotimaista kulttuuria, jokaisen osallistumismahdollisuuksia ja yhteiskuntamme huoltovarmuutta. Laissa määritelty tehtävä kattaa monipuolisen julkisen palvelun ohjelmiston, ml. virikkeellisen viihteen ja lasten ja nuorten sisällöt. Lisäksi Ylellä on erityisiä palvelujen saavutettavuuteen liittyviä velvoitteita.

Kansalaisaloitteessa vaaditaan Yleisradioon kohdistuvia sopeutustoimia. Yleisradion tehtävä ja rahoituksen taso on arvioitu syksyllä 2024 valmistuneen parlamentaarisen työskentelyn tuloksena.

Yleisradio toteuttaa parhaillaan parlamentaarisen työryhmän yhtiölle antamia säästölinjauksia. Yhtiössä on käynnissä usealle vuodelle ulottuva laaja kustannussäästöohjelma. Säästötoimet ovat johtaneet irtisanomisiin. Parlamentaarinen työryhmä leikkasi yhtiön rahoitusta jäädyttämällä lakiin perustuvat indeksitarkistukset kolmeksi vuodeksi ja nostamalla Ylen määrärahastaan maksamaa arvonlisäveroa. Parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaan Ylen sopeutustarve vuoteen 2027 mennessä on arviolta 66 miljoonalla eurolla (arvio vuoden 2024 indeksitasoilla).

Edellisen kerran indeksitarkistukset jäädytettiin vuosille 2015–2018. Ylen teettämän ulkopuolisen selvityksen perusteella Ylen kulut laskivat vuosina

2014–2023 noin 8 prosenttia, kun tarkastelussa otetaan huomioon inflaation vaikutus. Ajanjaksona yhtiön henkilöstömäärä myös väheni 335 henkilötyövuodella.

Vertailtaessa Ylen tämänhetkistä rahoituksen tasoa muihin Pohjoismaihin tai keskikokoisiin Euroopan maihin, joiden yleisradioyhtiöt ovat samankaltaisia, voidaan todeta, että yleisradiotoiminnan rahoitus on Suomessa keskitasoa tai vähän sen alle.

Kansalaisaloitteessa käytetty asukaskohtainen vertailu antaa rajoitetun kuvan julkisen palvelun tehtävien hoitamiseen tarvittavasta rahoituksesta, sillä tehtävän hoitaminen vaatii väestön koosta riippumatta tietyn tason; esimerkiksi yhden lastenohjelman tekemiseen vaaditut resurssit eivät riipu siitä, onko ohjelma tehty 10,5 miljoonan asukkaan Ruotsissa tai 5,6 miljoonan asukkaan Suomessa. Vertailu ei myöskään ota huomioon yleisradioyhtiöiden saamia muita kuin julkiseen rahoitukseen perustuvia tuloja, jotka nostavat kokonaisrahoitusta esimerkiksi Tanskassa konserttitalon myyntitulojen ja Ruotsissa rajatusti sallitun sponsoroinnin vuoksi.

Asukasmäärää relevantimpia julkisen palvelun järjestämiseen liittyviä kansallisia erityispiirteitä ovat Suomen kontekstissa esimerkiksi perustuslaillinen kaksikielisyys ja huoltovarmuuden merkitys. Suomessa yleisradiotoimintaan kuuluu varautumisen pitkä historiallinen perinne. Turvallisuustilanteen muututtua muut pohjoismaiset yleisradioyhtiöt ovat hakeneet varautumiseensa esimerkkiä Ylen toiminnasta.

Kansalaisaloitteessa viitataan kaupallisen median toimintaedellytyksiin. Väitteille Ylen palveluiden negatiivisista markkinavaikutuksista ei ole tutkimuspohjaa.[1] Ylen läsnäolo lisää median moniäänisyyttä esimerkiksi alueilla, joilla uutisseuranta jäisi muutoin liiaksi yhden kaupallisen toimijan varaan. Yleisradiotoiminta eroaa mm. huoltovarmuuteen ja saavutettavuuteen liittyvien erityisvelvoitteiden lisäksi kaupallisesta mediasta myös siinä, että se mahdollistaa tuotantoja ja kehitystyötä, jotka eivät olisi kaupallisista lähtökohdista Suomen kokoisella pienellä markkina-alueella mahdollisia, mutta jotka tuottavat yhteiskuntaan julkisen palvelun tehtävän mukaista lisäarvoa.

Kansalaisaloitteessa kiinnitetään huomiota myös Yleä koskevaan parlamentaarisen päätöksenteon perinteeseen. Se, että Yleä koskevat päätökset tehdään Suomessa yli hallitus–oppositio-rajan, ylläpitää Ylen roolia koko kansan

[1] https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/news/does-public-service-media-crowd-out-private-news-publishers-new-research-says-it-doesnt

yhteisenä mediana sekä suojaa yhtiön riippumattomuutta. Uskottavan yleisradiotoiminnan edellytys on varmuus siitä, että yhtiö pystyy hoitamaan tehtäväänsä kulloinkin vallassa olevasta hallituksesta riippumattomasti. Median riippumattomuus on keskeinen osa vapaata demokratiaa eikä se ole olemassa mediaa itseään vaan kansalaisten tiedonsaantioikeuksia varten.

Keväällä 2024 Euroopan unionissa hyväksyttiin eurooppalainen medianvapaussäädös (EMFA), jonka yhtenä keskeisenä tavoitteita on turvata yleisradioyhtiöiden toimituksellinen ja toiminnallinen riippumattomuus. Medianvapaussäädös muun muassa edellyttää, että julkisen palvelun medioilla on oltava riittävät, kestävät ja ennakoitavissa olevat taloudelliset resurssit julkisen palvelun tehtävänsä täyttämiseksi ja siinä kehittymiseksi (5 artikla). Asetuksen johdannossa todetaan, että julkisen palvelun median rahoituksesta olisi mieluiten päätettävä ja se olisi sidottava monivuotisesti, jotta vältetään riski sopimattomasta vaikuttamisesta vuosittaisten talousarvioneuvottelujen yhteydessä (johdantokappaleen kohta 31).

Monivuotiset parlamentaariset ratkaisut tuovat yhtiön näkymiin ennakoitavuutta. Yleisradio kehittää julkista palvelua suomalaisen yleisön ja yhteiskunnan tarpeista käsin pitkäjänteisesti yhdessä lukuisten kumppaneiden kanssa. On tärkeää, että yhtiöllä on näkymä vuosiksi eteenpäin, jotta se voi toimia esimerkiksi monivuotisiin sopimuksiin perustuvilla esitysoikeusmarkkinoilla. Merkittävä osa Ylen rahoituksesta päätyy ostoina yksityisille luovan alan toimijoille. Vuonna 2024 Yle osti kaikkiaan sisältöjä ja ohjelmatoiminnan palveluja 100,2 miljoonalla eurolla.

Merja Ylä-Anttila
toimitusjohtaja, Yleisradio